

ZGODNJA DANICA.

KATOLIŠK CERKVEN LIST.

»Danica« izhaja vsak petek na celi poli in velja po pošti za celo leto 4 gl. 20 kr., za pol leta 2 gl. 20 kr., za četrť leta 1 gl. 20 kr. V tiskarni sprejemana za celo leto 3 gl. 60 kr., za 1/2 leta 1 gl. 80 kr., za 1/4 leta 90 kr., ako bi bil petek praznik, izide »Danica« dan poprej.

Tečaj LII.

V Ljubljani, 17. novembra 1899

List 46.

Tarbula.

Pripovedna pesem. Speval Janez Bilc.

VI.

Kristusu nevesta.

(Dalje)

Vedež:

Ko prisveti nam zora rana,
Ošabnost tvojo silovito
Vkrotil bom s smrtjo grozovito,
Krvavo bodeš kaznovana.

Dovolj sedaj je govorjenja!
Krvnik, nabrusi meč krvavi,
Zaneti ogenj, kol postavi! —
Na koncu čas vam je življenja.

To izgovoril je srdito, —
In sama deva je ostala.
Skušnjavca srečno je zmagala,
Raztrgala je mrežo zvito.

* * *

„Teko počasi ure noči,
Nevesta čakam zaročena;
Od Tebe, ženin, stvar nobena
Srca več mojega ne loči.

Nebeški ženin že prihaja,
Le Njemu srce moje bije.
Glas slišim rajske harmonije,
In duh se v radosti mi taja.

Oj pridi skoraj, ženin dragi,
Ker ura je nocoj mi vsaka
Neskončni večnosti enaka;
Odpelji kmalo v dom me blagi.

Pa kaj se drznem govoriti!
Bom vredna li, da me v veselje

Nebeško Jezus moj pripelje,
Če krvniku se dam vmoriti?

Nedolžnost ko ohrani deva,
Ostane veri pravi zvesta,
Sme li se Jezusu nevesta
Imenovati grešna reva?

Glej, deklo se je Mati zvala,
Ki Jezusa nam je rodila.
A jaz sem tako drzna bila,
Nevesto se imenovala.

Nevredna dekla, ne nevesta,
Gospod Tvoj prihod pričakuje;
Telo in dušo Ti daruje
Na vek, o Jezus, Tebi zvesta.

* * *

O sveta Mati in devica,
Ki v raju zdaj se veseliš,
Kaj si trpela mučenica.
Ko tužna gledala si križ.
Na katerem Sin je Tvoj umiral,
Pogled poslednji nate vpiral.

In kadar truplo Ti krvavo
V naročje položili so,
Oj kako čutilo težavo
Srce je Tvoje žaljeno.
Kaj si trpela, o Devica,
Mučencev blaženih kraljica.

Mučencev blaženih kraljica,
Podpiraj, prosim, me sedaj!
Da Jezusova mučenica
S Teboj se združim vekomaj.
Šaj ni morilcev mi se bati,
Če Ti z menoj si, dobra mati.“ —
(Dalje prihodnjič.)

Životopisne črtice

o rajnem novomeškem proštu gospodu

Simonu vitezu Vilfan (Wilfan).*)

Simon Vilfan je bil rojen v Škofiji Loki dne 20. oktobra 1802. Prve nauke je dobival v domači Loški šoli, v kateri je mnogo učencev prejemale dobro podlago za daljne študije, in so mnogi izmed teh postali sloveči gospodje, n. pr. Luka Jeran, dekan Kožuh, Josip Vilfan i. dr. Gimnazijo in dve nekdanji modroslovški šoli je obiskaval v Ljubljani. V sedmi šoli ali nekdanji logiki je imel Vilfan dva sošolca, ki sta pozneje postala oba slavna škofa, namreč: Slomšeka in Barago. O Slomšekcu se je izrazil, da je bil prav prijazen, ljubeznjiv in moder mladenič. Ko je videl, da so nekateri sošolci uganjali kake traparije in se prekucevali, smehljaj se jim je na zidno steno naslonjen. O Baragu je Vilfan rekel, da je imel že takrat nekaj častitljivega in nabožnega nad seboj in so ga že zaradi tega in zaradi njegovega stanu sošolci veči del vsi vikali. Prav iz te šole je povedal znamenit prizor, ki se je bil dogodil o času javnega izpita, od katerega so bili takrat odvisni napredni redovi. Bil je namreč takrat v sedmi šoli suplent v matematiki (računstvu) pokojni Ivan Krstnik Krsnik. Nekemu dijaku je bila pri izpitu rešiti matematična naloga na šolski deski. A v sredi se je zmotil in niti dijak, niti profesor Krsnik nista mogla najti pomote. Bil pa je pri izpitu nazoč ljubljanski tedanji škof Gruber poleg ravnatelja kanonika Pavšeka. Ko je Gruber videl, da sta oba, dijak in profesor, v nekaki neprijetni zadregi; pokaže sam, kje da je zmota, in da bi obadva rešil osramočenja, pravi na to: „To ni nič čudnega, da se človek včasih zmoti in si ne ve pomagati. Ko sem jaz, govori škof nadalje, hodil na Dunaju v šolo, poznal sem dijaka, ki je vselej dobro odgovarjal in imel izvrstne rede. A pri javnem izpitu je bil nekako tako zmočen, da ni mogel ne na prvo, ne na drugo, ne na tretje vprašanje odgovoriti. Na to mu reče profesor: Danes ste vsi zbegani, prepričan sem, da dobro znate svojo reč, le odstopite, pri vsem tem bote imeli prav dober red.“ Na to se škof obrne proti ravnatelju, in mu šepne natihom: „In tisti dijak sem bil jaz.“ Vse pa se je čudilo, da je Gruber tako pozno še od svojih dijaških let vedel rešiti težke matematične naloge. —

*) Kar je pisatelj teh vrstic o rajnem proštu vitezu Vilfan tukaj spisal, slišal je veči del sam iz ust pokojnega prošta, ker je od l. 1847. večkrat z njim občeval. Nekoliko pa je izvedel od g. kanonika Hočevarja in g. mestnega župnika in svétnika gospoda J. Tomažiča.

Po dokončanih modroslovskih študijah je Vilfan stopil v ljubljansko semenišče (alumnat). V tistem času je o počitnicah pogostoma občeval z nekim starim duhovnikom, ki je živel v Škofiji Loki v pokoju. Ta duhovnik je bil Notar, po rodu Ločan, doslužen mestni župnijski namestnik (vikarij). Ta mož je slovel takrat kot poseben učenjak, bil je resnoben in se le malokedaj smejal. Od tega moža se je menda Vilfan marsikaj naučil za svoje poznejše duhovsko življenje, pa tudi kaj mikalnega je izvedel od njega. Pravil mu je Notar, kako dober spominj imajo nekteri ljudje. Ko sem enkrat, je rekel, v Poljanah pridigoval, stopi po opravilu star mož k meni, rekoč: „Gospod, vi imate dobro glavo, prav pred 28. leti ste to isto pridigali na Križni Gori (Starološki podružnici blizo sv. Jošta) in še zdaj ste jo znali.“ Na to mu je rekel resnobo: „Mož! vi imate boljšo glavo kot jaz; jaz sem imel to pridigo spisano, vi pa ste jo v glavi imeli.“

Pred podeljenjem mašnikovega posvečevanja, pravil je Vilfan, povabil nas je bogoslovce škof Gruber na večer v svojo palačo ter nam prav ginljivo na srce govoril, in pristavil je: Kakor je bil Gruber v vseh rečeh spreten, tako tudi v snaženju sveč, v naglici in z lahkoto jih je pristrigoval, ne da bi bil katero ugasnil.

Po dokončanih bogoslovskih študijah je bil Vilfan nastavljen kot duhovni pomočnik v mesto Kranj, kjer je deloval kake dve leti. Od te službe je povedal dve znameniti reči. Živel je v tistem času v Kranju izvanredno pobožno deklet v tolikem čislju in veljavi, da se pričo nje nobeden, tudi najnesramnejši, ni upal kaj nespodobnega pregovoriti. Ko je še mlada umrla, vodile so matere svoje hčere na pokopališče k njenemu grobu in jim govorile: „Bodi še ti taka, kakor je bila ranjca Franca.“ Tako je bilo namreč ranjce ime. — Razun tega je povedal Vilfan od te službe naslednje. Neka oseba je siloma in predrzno zahtevala od previdnosti božje, da mora ona pred umreti, kot eden izmed sorodovine. — Ko je šla nekoč po opravku v mlin, „v pečeh“ imenovan, pod Kranjem, in je korakala prav pod velikim pečevjem, ki visi ob Kokri, utrgala se je skala, padla na njo in jo pokrila. Splošna sodba ljudi je bila: kar je želela, to se ji je zgodilo.

Po kratki službi v Kranju je bil Vilfan prestavljen v Šmartin pri Kranju, kjer je imel duhovnega tovariša Friderika Barago, poznejšega ameriškega misijonarja in škofa. Od tukaj je hodil včasih k sv. Joštu na goro k slovečemu

Julijani-ju*) pomagat spovedovati. Ko je Julijani pozno v noč trudnemu Vilfanu marsikaj dopovedoval, in se je Simonu Vilfanu pri tem hotelo dremati, dregnil ga je Julijani po svoji navadi malo pod rebra, da ga je k večji pazljivosti opominjal, svetopisemsko govoreč: „Simon dormis, t. j. Simon (Peter) ali spiš?“**) Tudi v Šmartinem pri Kranju je bil Vilfan prav kratek čas, komaj eno leto, ker leta 1830. je bil že kot izpostavljeni kapelan v Trbojah. Od te službe ni nič znamenitega povedal. Služboval je v Trbojah od l. 1830. do 1834. Tu je bil postal vojaški duhovnik pri domačem polku št. 17., od l. 1834. do l. 1840. Od te svoje najvažnejše službe je Vilfan mnogo mikalnega povedal svojim duhovnim sobratom.

Pravil je, da so ga vojaki prav radi imeli, in bili pri vojakih veliko pobožnejši kot doma. Pravil je, da so vojaki ne le o velikonočnem času, ampak tudi sicer svete zakramente pobožno prejemali, o velikonočnem času pa ne samo prostaki vojaki, ampak gotovo tudi vsi častniki (oficirji), kateri so med spovedovanjem moštva po cerkvi gori in doli hodili ter vojaštvo nadzorovali. Poslednjič, ko so vsi prostaki svojo spoved opravili, so prišli še častniki na vrsto.

Pravil je tudi, da je s častniki živel v posebni prijaznosti in najlepši vzajemnosti, in da so častniki veliko boljše ljudje, kakor se kažejo na videz. Kažejo se, kakor da bi jim ne bilo mar za njih duše, pa to ni res, njihovo znotranje je veliko boljše, kakor se od zunaj kažejo. Zato je Vilfan častnike močno čislal. Pravil je, da so ga starejši, že vpokojeni častniki še radi obiskovali v dokaz, da so bili poprej njemu v resnici prijazni in krščatskega mišljenja.

Ker je bil Vilfan kot vojaški duhovnik večidel na Italijanskem s svojimi vojaki, vedel je pove-

*) Na šmartniškem kot župnijskem pokopališču ob Kranju počiva ta veleznimivi duhovnik iz Lahov. Lahov-duhovnikov je bilo takrat več na Kranjskem. V cerkev vzdani mu spomenik nosi te-le besede, ki razodevajo na prvi pogled pesnika Prešerna: »Grob Gospoda Franza Juliani, duhovniga pastirja na gori svetiga Jofhta, ki je bil rojen 15. Kosaper/ka, leta 1756, in ki je umrl 14. Grudna, leta 1836.

Opafal vere je oroshje.

Sa boshjo zhast vojfhak gorezh,

Bil svitel fvezhnjek zerkve boshje

Je pridgar, spovednik flovezh.

De bres mozhi bi nozh bla huda,

Zhuval je romarjev pastir;

Tam Bog mu daj, plazhilo truda,

V nebeh ushivat vezhni mir!«

Uredn. prejeło po g. kap. Al. Šarec.

**) Mark. 14, 37.

dati, da je bilo v Milanu veliko karbonarov (framasonov), ki so bili silno nevarni vojakom. Zato niso smeli le-ti posamezni krog hoditi, da bi ne bili zavratno zabojeni, ampak le v družbi, da so se lože proti napadu branili. To je bilo med drugim tudi vzrok, da so vojaki zaradi smrtne nevarnosti prav pogostoma k spovedi prihajali, in da je bil Vilfan zaradi obilnega spovedovanja včasih vrtoglav. Moral ga je njegov služabnik večkrat zvečer proti 9. uri omahljivega domu peljati, zato da ne bi bil kdo mislil: vojaški duhovnik — in vinjen!

Pristavil je še Vilfan v ozir svojega življenja med vojaki, da so bili celo prav tisti častniki, ki so bili na videz nekako bolj lahkomišljeni in posvetni, vendar prav pobožni. Temu v dokaz le eden slučaj. Ko smo bili enkrat na popotovanju jaz in trije častniki, dejali so nas v eno veliko sobo, je rekel, kjer so bile štiri postelje. Po noči so trije častniki igrali: eden je bil precej resnoben. Najmlajši pa, navidezno lahkomišljen in posveten, se je iz resnobeža šalil in ga kot pobožnega po malem zbadal. Krog 10. ure, je pravil Vilfan, sem šel po opravljeni molitvi spat, pozneje sta šla še starejša častnika spat, le mlajši je ostal in se obotavljal tako dolgo, da je mislil: vsi so zaspali. Zdaj pride on in ugasne luč. Ker je bila pa od lune svitla noč, videl sem, da je ta častnik pred svojo posteljo pokleknil in dolgo, dolgo pobožno molil, preden je šel spat.

Od vojakov je Vilfan še to rekel, da je marsikateri, ki je bil poprej neroden, pri vojakih postal boljše, in je še pozneje dober ostal. Nekteri pa so potlej poredneži postali, kakor so poprej bili, preden so prišli k vojakom.

Kako so pa sploh vojaki Vilfana radi imeli, priča tudi to, da so ga vrnivši se iz italijanskega obiskovali kot župnika v Kranjski Gori. Zato je rekel Vilfan, da je bil z vojaki na Italijanskem sploh bolj zadovoljen, kot s svojimi župljani.

Leta 1840 je dobil Vilfan župnijo Kranjsko Goro. Pisatelju ni veliko znano, kaj je vse storil razun navadnih duhovskih opravil v Kranjski Gori. Le toliko mu je znano, da je bil tako pri duhovnih pomočnikih kakor pri župljanih močno priljubljen in visoko spoštovan. Vpeljal je bil v Kranjski Gori (menda prvi na Kranjskem) družbo treznosti zoper žganjepitje. Koliko je koristila ta družba, in ali še obstoji, pisatelju ni znano.

V župnijski cerkvi je bil za Vilfana postavljen nov veliki oltar, ki pa ni mojstersko delo,

česar Vilfan ni kriv, ampak mojster, ki ga je delal.

Želel je Vilfan v Kranjski Gori sozidati kapelanijo in šolo, ali ni se mu posrečilo, da bi bil to izpeljal in dosegel svoj namen.

V letu 1867 o sv. Juriju je dobil Vilfan novomeški kanonikat; leta 1869 pa je postal prošt, mestni župnik in dekan za novomeški dekanat.

Kot prošt in župnik je Vilfan za kapitolsko cerkev veliko storil. Cerkevna obleka je bila poprej silno revna in slaba. Vilfan napravil ji je troje lepih popolnih ornatov bele in rudeče barve. To je: kazulo, pluvijal in štiri dalmatike in črne barve plašč in pluvijal ter štiri dalmatike. Tudi navadnih vsakdanjih in nedeljskih mašnih plaščev je preskrbel v zadostnem številu in dovolj cerkvenega perila.

Za veliki oltar je naročil iz Dunaja krasne svečnike iz kina-srebra in dal narediti lepo srebrno gotiško monštranco.

Vseh 6 stranskih altarjev, kateri so bili zaradi starosti in vlažnosti vsi trohnjeni in črvi, je dal nadomestiti z novimi cementnimi, katere je izdelal rajni kameniški kipar Matija Ozbič. Isto tako je tudi naredil mesto slabe stare novo cementno leco.

Visoki zvonik kapiteljske cerkve, kateri je bil prej krit s škrlicami in je zbog vsakoletnega popravila veliko stal, je dal prošt l. 1878. pokriti z bakrom. Vse zidovje se je prenovilo in postavil se je na vrhu krasen v ognju pozlačen križ, ki se o solnčnem svitu blišči daleč na okrog.

Nerodne in nečedne spovednice je dal prošt nadomestiti z novimi, krasno izdelanimi iz hrastovega lesa. Za spovednika in izpovedance so jako pripravne in kinčajo cerkev. Posebno vnet je bil pa prošt za pobožnost sv. križevega pota. Naročil je lepe, na platno slikane križopotne postaje. Vpeljal je pobožnost sv. križevega pota ob petkih 40danskega posta, in to pobožnost je sam vodil, dokler je mogel.

Mali kor v svetišču, ki je zelo kazil cerkev, je dal podreti. Tlak v cerkvi je bil na mnogih krajih pomanjkljiv in razbit, zato je dal v presbiteriju novega napraviti, drugod pa lepo popraviti. Po vsej cerkvi so bila okna trohljiva. Ker je kapiteljska cerkev na vzvišenem kraju, bil je veden prepil, da so se župljani zaradi tega zelo pritoževali. Zadostil je tako ljudstveni želji, da je dal narediti po vsej cerkvi novih oken in okvirov iz trdnega mecesnovega lesa.

Znano je bilo po vsem Dolenskem, kako neznanosko slabo stanovanje je imel kapiteljski vi-

karij v Novem Mestu. Na prošnjo tedanjega vikarja, sedanjega mestnega loškega župnika in svètnika g. J. Tomažiča, je tudi tu pomogel. Odstopil je sam svojo sosednjo sobo, ter jo je dal odrediti za vikarija. Vikar ima od tistih mal dve lepi sobi in tako svojemu stanu spodobno stanovanje. Vse te mnogotere poprave in naredbe je prošt Vilfan dovršil v svoji visoki starosti, med tem, ko marsikteri na starost taka popravila prepuščajo le preradi svojim naslednikom. Dovršil pa je vse to zlasti s pomočjo svojega gosp. vikarija Tomažiča, kateremu je dajal v te namene potrebni denar.

V ozir značaja gosp. prošta Vilfana je še opomniti, da je bil Vilfan mož po volji božji, vnet za vse dobro in lepo, za veličastvo službe božje in za lepoto hiše božje. Ob enem so ga kinčale še druge lepe lastnosti in čednosti. Izredno pobožen je veliko molil in premišljeval. Vzorne ponižnosti in ljubezni je bil do svojega bližnjega. Vselej je rad pomagal z dobrim svetom in tudi v dejanju; a njegova levica ni vedela, kar je storila njegova desnica. Posebno velika je bila njegova gostoljubnost. Rad je videl duhovne gospode pri svoji mizi. Posebno je rad sprejemal mlade duhovnike k sebi in k svoji mizi in le-ti so se lahko marsikaj dobrega naučili od njega; kajti Vilfan je bil močno izobražen. Znal je z osebami visokega stanu izvrstno občevati; govoril je tudi z ranjkim papežem Pijem IX., ki je bil takrat nadškof v Imoli. Imel je Vilfan posebno srečno in bogato domišljijo, zato so bili njegovi cerkveni govori izvirni in izvrstni. Sicer so bili nekoliko dolgi,* a ker so bili tolikanj tehtni, poslušal jih je vsakdo rad in pazno, posebno, ker so bili svetopisemski. Rekel je tudi pisatelju teh vrstic: „Pridige morajo biti svetopisemske, z izgledi in z besedami sv. pisma vse podpirane, potem imajo vso večjo moč do človeškega srca.“ Dalje je rekel pisatelju teh vrstic: „V dopisovanju do uradnij je potreba dvorljivosti in nekake podložnosti; s tem se večidel vse doseže; ako pa hoče kedo z glavo v steno butati, razbil si bo glavo in nič dosegel.“ Ko je bil pisatelj tega životopisa katehet na glavni dekliški šoli pri gg. uršulinkah v Loki, dal mu je

*) Te dni, ob g. dr. Šavnikovi poroki, mi je zatrjeval sorodnik mu, pomorski stavbinski nadsvetnik g. Josip Vilfan: „Dolgo so govorili stric; a vsek njihov cerkveni govor mi je bil prekratek. Vselej bi bil še rad poslušal. Ta počasna in tehtna beseda in ta veličastnost proštove postave, vse to mi ne gre iz spominja.“

g. Vilfan, takrat v začasnem pokoju v Loki, ta-le svet: da naj se spuščajo otroci k prvemu sv. obhajilu, dokler so še bolj nedolžni in nesprideni, take Krist posebno blagoslovi, in ne malokrat za vse poznejše življenje. To je pisatelju tudi izkušinja potrčila. Silno težko pa je namreč odraščene in sprijene otroke pripraviti za vredno prvo sveto obhajilo. Tudi to potrjuje pogostna žalostna izkušnja.

Tako je vedel dajati proš Vilfan mladim duhovnikom marsiktere koristne nauke in svete iz pastirstva. Tako je proš Vilfan učil in vsakemu dobro postregel. A znal je tudi svoje goste kratkočasiti s pripovedovanjem raznih mikalnih dogodb in izkušenj iz svojega življenja, posebno iz onega časa, ko je bil vojaški kapelan pri domačem pešpolku, in zlasti še na Laškem. Zato so duhovniki radi zahajali k njemu in vsakdo se je zadovoljen poslovil od njega.

Leta 1875. dne 7. novembra, je obhajal proš Vilfan svojo zlato mašo, katere se je vdeležil tudi ranjki knežskof Ivan Krizostom, ki je bil pri tej priliki slavnostni govornik. Bil je tisti dan res dan, kateri je Gospod naredil, — dan srčne radosti za zlatomašnika in za župljane. Predvečer zlate maše je brzovav donesel, prav ko so bili gostje s knežskofom pri večerji, veselo novico, da je presvitli cesar prošta Vilfana odlikoval z redom železne krone III. vrste. Vsled tega je bil Vilfan tudi v plemeniti vitežki stan povzdignjen. *) Veliko veselje je zavladalo v krogu prijateljev, znancev in častilcev Vilfanovih zaradi res zasluženega odlikovanja.

Po zlati maši je proš Vilfan večkrat po mrtvoudu zadet še nekoliko časa vegetaril, dokler ni dne 10. novembra 1881 pri novem mrtvoudovem napadu mirno zaspal v Gospodu. — Pogrebni govor je imel gospod kanonik Josip Hočevnar. Mnogo duhovnikov ga je spremilo na mestno pokopališče, kjer naj v miru počiva do dneva vesoljnega vstajenja. Njegovi duši pa naj sveti večna luč v nebesih.

Duh. svetnik, župnik Jos. Kerčon.

K Bogu!

Ob gotovih časih se vtihotapijo človeku rade žale misli, ki ga morijo in vse njegovo mišljenje na-

*) Ta red so mu uprav za njega zlato mašo preskrbeli knežskof Ivan Zlatousti. Vsled pravic temu redu se je proš Vilfan potem povitežil. A to nikakor ne radi svoje osebe; ampak — da bi bil vitežtvo prenesel na svoje najbližje sorodstvo Nektari, ki tega niso vedeli, so se popraševali: čemu? A ta nakana se Vilfanu ni bila posrečiti hotela. — Toliko iz Zlatoustega pripovedovanj podpisanemu.

Uredn.

vajajo na to ali ono temno, žalostno stran človeških razmer. Ob takem času človek navadno vidi vse bolj črno in ne tako jasno, ali vsaj toli resnici podobno, kot sicer pri navadnih razmerah, pri navadnem duševnem stanju.

Tudi vernega Slovenca srce boli, ako premišluje in prevdarja naše sedanje tužne razmere bodi si že na polju kateremkoli. „Zabredli smo tu in tam!“ To je misel, ki se mu vsiljuje. Res je tako: — zabredli smo! Toda pogum! Srce naj nam ne upade, zdramimo se, še je čas. Delajmo in in skušajmo si pridobiti somišljenikov v dobrem, prijateljev zaveznikov. Malodobremu pesimizmu ne udajmo se. Bog je z nami, kdo je zoper nas?

V cerkvi Svetega Križa v Florenciji stoji poleg kipov Danteja in drugih umetnikov tudi kip laškega pesnika. Nad pesnikovo soho v ozadju se dviga genij. Jedna roka genijeva visi kakor v brezdelici navzdol, z drugo roko pa se opira na stoječo, umetno izklesano posodo, ki naj bi pomenila žreb, pušico ali kaj sličnega. Genij — podoba krilatega mladeniča — stoji ponosno, z izrazom užaljenosti na obrazu, toda ne joka, ne toži, nič! Videti je, kot bi njegov temen pogled nečesa iskal v daljavi — najbrž prihodnosti. Zdi se, kot bi hotel po vzdihu umetnikovem vprašati: „Ali bo vedno tako?“

Nekaj sličnega, ali pa prav tisto vprašanje se usiljuje človeku-rodoljubu ob pogledu na naše razmere. In po pravici! Kdaj bodo nastopili boljši časi, časi resnice in pravičnosti?

Na koncu stoletja smo. Neznansko je napredovalo človeštvo zadnjo dobo. Zemlja se je kar obno vila in prelevila. V laboratoriju tehta in meri kemik sestavine in prvine stvari, anatomizem — to je umetno raztelesenje — nam odkriva prečudežni sestav človeškega telesa. Drobnogled botanikov nam kaže vse, še tako neznatno, česar bi si sicer še predstavljati ne mogli, v povečani obliki, jasno in razločno pred oči. Zvezdogled nam rešuje tajne uganke o gibanju in stanju svetov, meri in računi daljave v neskončnem prostoru, določno, kot bi imel vesmir jasno na roki. Preko morja si je napravil človek varno pot in po suhem ga vozi železnica s tičjo hitrostjo.

Res — kdor pomisli to, ne bo mu hodilo na mar pritoževati se o sedanosti in pretirano hvaliti preteklosti. Človek prebira zgodovino in odloživšknjigo si misli skoro nehotè: „Hvala Bogu — ponosen sem, da sem otrok sedanjega stoletja.“

In še več! Ljudje iz olikanih stanov se trunijo baš zadnji čas najbolj, da bi olajšali siromakom gorje. Nikogar ni sram — ali vsaj ne bi ga smelo biti sram — usmiliti se siromaka, ponuditi mu roko v pomoč. Dela usmiljenja vspevajo povsod, očito in na skrivem.

Ali nekaj je, kar manjka ljudem danes — vere, te jim manjka. Največ ljudi, sodobnikov, tava v temi dvomov okrog. Glede važnih in bistvenih toček se je porodilo kričeče nasprotje med cerkvijo in moderno družbo; krog duhovnika se kaže neka praznina; ljudje omikanih stanov se mu časih nekako odtegujejo. In prav to je nevarno, kot je nevarno ribiču oddaliti se v slabem čolnu od brega, da mu suha zemlja črez dalje bolj izginja izpred oči. Izkušnjavec ima črez dalje več poslušalcev. „Kaj čakaš na srečo? Saj jo imaš pred očmi, na dlani. Stegni roko, uživaj! Saj sreča je v užitku in ne v izpolnjenju

vanju dolžnosti, v delu!" Ljudje poslušajo, ubogajo! In ker je za uživanje treba denarja, zato vidimo, da je teženje in stremljenje ljudi zlasti na ta predmet. „Denar, denar je gospodar“ velja dandanes bolj, kot kedaj poprej. In med tem ko ljudje vpijejo in govorijo o svobodi, zapletajo se čez dalje huje in vedno globokeje v mamonovo past; v zadrge strasti.

Taka, ali nekako taka, je slika dana šnje družbe. Žalostna slika. Temna barva in senčna stran prevladuje, dasi ne manjka tudi lepih potez, solnčne strani. A prav zato, ker prevladuje slabo, ne more biti končni vtis lep, dober, vzvišen. Človekoljuba obhaja skrb, strah . . .

Le sidro upanja, nebeškega upanja ga še pridržuje, ohranja, bodri in krepi. Pamet nam kaže navzgor, navzgor. Vere ni — sreče ni. Tako je bilo vsekdar in tako bo. Zato pa delujmo, delujmo za vero, za Boga in s tem že bomo delali za srečo, za človeštvo, za narod svoj, za svoje slovensko ljudstvo.

K Bogu! Izgubljeno še ni, urno na delo, vsak po svojih močeh. Ne omahovanja, ne pretiranega obupovanja. Bodro, veselo, vztrajno na delo! Zato pa se zdi — o okusu se ne prepirajmo — na oni sliki v Florenciji neugodno to, da genij, zroč v prihodnost, trdno poveša svojo roko. Ne! Ne navzdol, ampak kvišku — k Bogu!

R. L.

Marija in verne duše.

V priprosti vaški cerkvi nekje na deželi je naslikana velika in starodavna podoba, ki nam predočuje vice. Večkrat vidiš pred to podobo verni narod, mlado in staro, vtopljeno v prsrčno pobožnost — zdaj dete, ki je izgubilo drage stariše, zdaj soprogo, kateri je umrl njen zvesti drug, zdaj zopet očeta, ki je videl svojega sina ali hčer iti skozi temna vrata večnosti — ne da bi vedel, ali v veselje ali v trpljenje. In navadno se žalujoči vračajo potolaženi na svoj dom. Vprašal boš, dragi bralec, kaj neki dela tako mikalno to sliko? Jeli morda umetnina kakega slovitega mojstra ali čudodelna podoba? Ne, niti eno, niti drugo. Le opazuj sliko nekoliko natančneje in videl bodeš, kak tolažilen nauk je v njej.

Iz žarečega morja čistilišča se vzdiguje precejšna množica oseb vsacega stanu in spola, oblečenih po običaju tega kraja, po stanu in dostojanstvu. Očistujoči plameni se vijó ob cvetovih mladničevih licih in ob nagubanem starčkovem čelu, krog proseče povzdignjenih devičjih rok in tiho ihtočega materinega očesa, skozi borno beračevo obleko in škrlatni knežji plašč. Tako pretresljivo in ob enem naravno je vse, da prevzame neka sveta groza in otožnost srce pobožnega gledalca. Toda dvignimo svoj pogled od neizrekljive reve in žalosti nekoliko višje na tej sliki, in kmalu se nam srce zopet razveseli in potolaži. Nad ognjem čistilišča vidimo, obdano od oblakov in angeljev „deklo Gospodovo“, „Mater usmiljenja.“ Nisi še pozabil reve in tuge tu doli, toda čustvo radosti se polasti tvojega srca pri neizrekljivo milem in čarobnem pogledu na Marijo. Čudovito hladeča rosa se spušča od nje doli v žareči plamen, in olajšuje ubogim dušam nezno trpljenje. Marija dviguje svoj pogled in svojo na lahko upog-

njeno desno roko z iskreno ljubeznijo in trdnim zupanjem kvišku k svojemu božjemu Sinu. Ta pa, sedeč na desnici Očetovi, zré na svojo prosečo Mater tako milo in ljubeznjivo, kakor bi hotel reci: „Karkoli prosiš, premila Mati, vse se ti zgodi!“ Toda še več. Angelji različne postave in velikosti, letajo urno od vseh stranij gori, in nosijo rožne vence in molitvene lističe, katere polagajo v Marijine roke, — kar očitvidno pomenja molitve pobožnih vernikov na zemlji za trpeče duše v vicah. In v dokaz, da njih prošnje niso zastonj, podaje Presveta ubogim dušam svojo levico, da popelje one, ki so že očiščene, pred svojega božjega Sina.

Preprosta to slika, katera nam pa predočuje eno najbolj tolažilnih krščanskih resnic in nas spodbuja k pobožni molitvi za naše ranjke. In česar nas ta slika tako živo in prepričevalno uči, ni zidano na pesek. Kakor ljubeča mati bdi noč in dan ob postelji svojega bolnega deteta, opazuje vse njegovo gibanje, vsak dih, vsako sapico, ter mu pomaga, kjer mu le more, tako gleda tudi Marija, katere materinska ljubezen presega vsako drugo ljubezen na svetu, na bolniško posteljo svojih otrok v vicah, pomaga jim in lajša njihove muke, kolikor le more. Posebno pa je mogočna priprošnjica in pomočnica onim dušam v vicah, ki so jo zvesto častili v življenju. Svojim služabnikom in častilcem skazuje posebno skrb in ljubezen, ter jih popelje kar najhitrejše v večno blaženost. — Zato hočemo vsi mi prav pobožno častiti Marijo, da nam po smrti stoji na strani; prosimo jo pa tudi da pomaga trpečim dušam v vicah, zlasti onim, ki so nam najbolj pri srcu.

M. K.

Verne duše in mesec november.

Jako resen čas je mesec november v katoliški cerkvi. Živo čutimo resnico in opominj sv. Duh: „Sveta in dobra je misel moliti za mrtve, da bi bili rešeni grehov.“ Te besede nam cerkev stavi pred oči v tem mesecu in zlasti vernih duš dan, ko nas pretresljivi obredi in govori spominjajo naših znancev in sorodnikov, ki veliko trpe na onem svetu v kraju očiščevanja. Legenda nam pripoveduje, da je ta praznik prvi upeljal za samostan Clygny (Klinj) sv. opat Odilon v 10. stoletju (998). Drugega novembra so v onem samostanu na Francoskem vsako leto obhajali spominj vseh vernih duš.

Ta lepi in ganljivi praznik se je hitro razširil po svetu in kmalu se je upeljal za vso cerkev istotako dan 2. listopada.

Lepo se vjema praznik vseh svetnikov in takoj drugi dan spomin vernih duš; prvi dan spominj zmagovalne cerkve in drugi dan spominj trpeče cerkve; prvi dan se veseli cerkev z besedami: „Radujmo se vsi v Gospodu, ker obhajamo praznik v čast vsem svetnikom: njih praznika se vesele angelji in slavijo Sinu božjega;“ a drugi dan slišimo mil glas takorekoč z onega sveta: „Usmilite se me vsaj vi, prijatelji moji, ker roka Gospodova me je zadela.“ Jako primerno obhajamo ta praznik v pozri jeseni, ko nas umirajoča narava živo spominja posvetne minljivosti. Svetujem ti, dragi bralec, zamisli se v tem resnem času, ko vidiš duhovnika v črnem plašču.

pred altarjem ali kadar greš mimo pokopališča, zamisli se v veliko trpljenje svojih sobratov ali sosestra na onem svetu in pomagaj jim po svojih močeh z molitvijo in z daritvijo sv. maše in dobrimi deli. Trpljenje v vicah je tudi v resnici veliko. Mislijo, da se trpljenje vic od peklenskih muk le v tem loči, da ogenj vic ni večer. In v tem ognju se morajo čistiti tisti, ki si jih najbolj ljubil: oče, mati, sestre ali morebiti tvoj najljubši prijatelj, ki je umrl v cvetu let, ker glej, Bog je neskončno pravičen in tudi neskončno svet, katerega ne morejo duše uživati prej, dokler niso proste vsakega madeža. Če si zapuščen, žalosten ali moraš veliko trpeti: kako je čas neznanško dolg, kako hrepeniš rešiti se neznanskih muk. Duše v vicah še veliko več trpe in še veliko bolj koprne rešiti se iz kraja, kjer ne morejo uživati Boga, ki je vir popolne blaženosti. Dokler je človek v sponah svojega telesa, ne spozna Boga tako popolno, kakor ga spozna duh, ko se loči od telesa, zato je dušam v vicah glavni vir trpljenja in neutešljivega koprnenja uprav ločitev od Boga, katerega veliko bolj popolno spoznajo, nego mi. — a uživati ga jim brani kraj, v katerem bivajo

Dovolj razloga je torej za nas, da jim pomagamo iz trpljenja. Pomagati pa smo jim tudi dolžni, ker so bili z nami na zemlji v ozki zvezi, a pomagati jim tudi moremo, ker so v vicah z nami v občestvu svetnikov in je torej neka duhovna zveza med njimi in nami.

Kakor pri vsem dobrem in blagem, v lep izgled nam je tudi tukaj prečista Devica Marija. Sv. pismo pravi o njej: „Preiskala sem globočine brezden in prehodila valove morja“ (eccles). To morje pa ni vodeno, ampak ognjeno. Tukaj sem, v ogenj vic, se razteza Marijina pomoč in rešuje nesrečne duše iz kraja trpljenja. Sv. Bernardin Sienski pravi isto: „Devica Marija rešuje groznih bolečin zlasti svoje častilce“, in prav o tem govori beseda: „Prehodila sem valove morja.“

Bodimo tudi mi radi pripravljene, da pomagamo dušam iz vic. To storimo zlasti meseca listopada, ki ga je cerkev nalašč v to odločila; saj priložnosti se nam nudi dovolj. Pomagati jim moremo z molitvijo, miloščino in postom. Posebno uspešni pomočki za nje so daritev sv. maše, sv. obhajilo, ako je darujemo njim v korist, popolni in nepopolni odpustki in molitev svetega rožnega venca.

To so prav zdatna sredstva, s katerimi moremo pomagati vernim dušam v vicah. Koristna so pa tudi nam samim, ker iz vic rešene duše bodo pri srčno prosile Boga za nas, ako pridemo po smrti v ta kraj trpljenja.

F. G.

I. Bratovske zadeve molitvenega apostoljstva.

Nameni za mesec november 1899.

(Spis potrjen in blagoslovljen od sv. Očeta.)

a) Glavni namen:

Krščanska družina.

Ko je ob vesoljnem potopu grozilo vodovje celi zemlji s poginom, plavala je po morski gladini barka, katero je iztesal Noe na povelje božje. Ta barka je nosila v sebi tisto sveto družino, katere ni zadelo prokletstvo Božje.

Dandanes preti pogin vsemu dobremu: veri, dobrim šegam, pobožnim navadam naših prednikov i. dr. Odkod pride rešitev? Kje je blažena ladija, ki bode rešila družbo človeško? — Družina; kajti družina je mozeg notranje jedro, srce človeške družbe. Kakor se pretaka iz srca v naših prsah kri in s krvjo življenje in zdravje po celem našem telesu, tako zavisi od družine blaginja in rešitev vsega človeštva.

Važnejše, nego vsa druga velika vprašanja, ki dandanes razburjajo svet, je torej vprašanje: kako se morejo zaceliti rane, katere je zadal novodobni duh družini. Odgovor ni težak: Družina mora postati zopet krščanska, krščanska vera mora postati zopet temeljni kamen, na katerem sloni domače življenje; krščanska načela in nazori morajo postati zopet branilno zidovje, ki varuje hišo pred škodljivimi vplivi, pred propadom in pogubo.

To oživljenje družinskega duha je menil Gospod, ko se je domislil pri upeljavi pobožnosti do svojega presv. Srca tudi družine in ko je za njo odločil poseben blagoslov. On hoče — tako je obljubil namreč ljubljene učenke svojega Srca, blaženi Marjeti Mariji Alakok, — podeliti družinam miru; razdvojene družine bode zopet združil; tiste, ki so v potrebi, bode varoval; blagoslovil bode hiše, kjer imajo podobo njegovega Srca in jo časte. Zdi se, kakor da je mislil Odrašenik pri teh obljubah zopet na tiste čase, ko je še sam živel kot otrok v družini, ko ga je še ljubila in negovala presrečna mati ter je delal in skrbel zanj njegov rednik. Ta detinska leta v Nazaretu so bila najsrečnejša doba njegovega življenja. Ko se spominja čistosti, miru in jedinosti v lastni družini, hoče zato, da postane tudi vsaka druga obitelj nekaka podoba nazaretski družini.

Zlasti si mora pridobiti družina troje dragocenosti, ki so pravi družinski zaklad in katere se hranijo v stari krščanski hiši kot druga delščina ter se podedujejo od roda do rola.

Prvi je oni prijetni hišni mir, o katerem se niti govoriti ne more, da ne bi ob enem mislili na nekak skrivnostni blagoslov. Kako patrijarhalčne so to osebe: oče, katerega radi njegove poštenosti in vrline ne spoštujejo in ne ljubijo samo otroci, temveč tudi hišni posli, — mati, ki se malokedaj pokaže v javnosti, ki pa neumorno od ranega jutra do poznega večera pospravlja in gospodinji po hiši in dvorišču in ki razume kot mirorni angelj poravnati vsak razpor med brati, sestrami in posli! In kakšno posvetno zabavo bi mogli primerjati tibi družinski radosti, ko zbira oče po dovršenem dnevnem delu svoje male okoli sebe, da jim pripoveduje dogodke iz življenja, ali ako gredo ob nedeljah popoldne skupno ne v gostilno — temveč po bujnih njivah in sadnih vrtovih, da si krepe oko in srce z upanjem blagoslovljene žetve! Misel, da bode kmalu „doma“, med dragimi svojci, podvoji hitre korake sinu, ko se vrača iz tujine domov in zre že od daleč griče in stolpe svoje domovine. Zaveš, da se bode mogel odpočiti „doma“, pri svoji družini, tolaži delalca sredi najhujših naporov njegovega težkega poklica.

Kako se je dandanes vse predrugačilo v tem pogledu! Seveda so temu precej krive nove delalske razmere. Bridka potreba iztrga celo marsikatere slabo žensko iz domače tišine in jo takorekoč priklene na

tovarniški stroj, kjer si služi s težavo vsakdanji kruh. Posledica temu je, da ne more niti svojih otrok več sama rediti in vzgojevati. Še večja krivda po zadeva nesrečno veselje po zabavah, ki zove po vseh cestnih kotih k šumnim zabavam, k tej ali oni slavnosti, k temu ali onemu razveseljevanju. Tu iščejo mnogoteri družinski udje svoje sreče pri tujih ljudeh in pri tujem ognjišču; in družina ne ostane dostikrat nič drugega več kakor jedilnica, kjer se zbirajo parkrat na dan k skupnemu jélú.

Z domačo srečo je 2. v najtesnejši zvezi pobožnost in strah božji. Kjer je Bog, tam je vse. Kjer pa je v hiši mesto pobožnosti brezbožnost, mesto kreposti pregreha, tam se ne mudi blagoslov Božji. Krščanska družina mora biti prostoren vrt, kjer se lahko razvijajo vse cvetke krščanskih čednosti: lilije nedolžnosti, rože ljubezni do Boga in do bližnjega, vijolice ponižnosti; biti mora šola, v kateri so vsi družinski člani učitelji in učenci ob enem, kjer se medsebojno drug drugemu vsposodbujajo z besedo in vzgledom. Sv. Pavel primerja krščansko družino v svojih pismih (n. pr. do Rimljanov 16. 5) večkrat s cerkvijo, ko govori o nji kot „domači cerkvi“. Kakor se namreč zbira v cerkvi občina, da hvali Boga, tako bi se moralo po stari navadi v družini vsako jutro in vsak večer, pred jedjo in po jedi skupno moliti. Kakor se opravlja v cerkvi sv. daritev, tako morajo tudi stariši in otroci, ako hočejo mirno živeti, prinašati po vzgledu Izveličarjevem drug za drugega daritve na altar. Kakor oznanuje duhovnik narodu besedo Božjo, tako morajo vršiti tudi stariši svojo prvo najsvetejšo dolžnost, da zasade v detinska srca svojih otrok prav zgodaj nauke naše sv. vere. — Marsikoga, ki je moral v poznejšem življenju iz domače hiše v daljni svet, je držala sredi nevarnosti po konci samo misel na preživljeno pobožno družinsko življenje, in ako je zašel, privedla ga je samo ta misel na pravo pot nazaj.

Tretji družinski blagor je slednjič krščanska vzgoja, o kateri lahko trdimo, da je tako važna, kakor bodočnost cerkve in države. Kajti kdor ima mladino, tega je bodočnost; in ako se je posrečilo, zbrisati celo s čela otrokovega znamenje sv. križa, t. j. ako je postala vzgoja nekrščanska, tedaj je zmaga slabemu zagotovljena. Skratka: krščanska družinska vzgoja mora stremiti za tem, da ni le jednostranska izobrazba razuma ali le unanja vzgoja, temveč tudi vzgoja srca. Kajti prava vrednost človekova ni v mnogoznastvu ali v polzki unanosti, temveč pred vsim v plemenitih učnih lastnostih in krepostih. V krščanstvu je taka vzgoja tem lažja, krr imamo v božjem srcu Odrešenikovem nedosegljiv vzgled. Vsa druga plemenita srca so v primeri z Njim le rosne kapljice, v katerih se zrcali solnčna svetloba, v primeri s solncem samim. To se pravi: čistost, pokorščina in vse druge čednosti, s katerimi naj odičijo stariši svoje otroke, niso v božjem Srcu namešane z nepopolnostmi kakor v človeku, temveč blišče v najpopolnejšem svitu in brezmadežno. Vse čednosti se družijo v njem kot v svojem izvoru in svojem studencu. Zato je smel klicati Odrešenik bolj opravičeval nego vsi ljudski prijatelji in učitelji: „Učite se od mene, kajti jaz sem krotak in od srca ponižen.“

Neki srednjeveški redovnik je zapisal na zadnjo stran znanstvenega dela: „Prav Krist je rešitev iz vseh težav.“ Ta beseda naj bi se zapisala na vsako vladno palačo na vsako mestno posvetovalnico in nad vrata tudi vsake najpriprostejše družine. Samo javkanje nad slabimi razmerami ne koristi prav nič. Krist mora priti zopet s svojimi nauki, svojimi zakoni in svojim blagoslovom na svet, v javno in zasebno življenje. Potem se bode vrnil red in sreča v vse slojeve, voda se bode razšla kakor ob prvem vesoljnem potopu, in nad prenovljeno zemljo se bode pokazala mavrica v znamenje, da je pri kraju čas žalosti in težav.

N.

b) Posebni nameni:

17.) **Sv. Gregorij, čudodelnik.** Zavrača naj se brezverska moderna znanost. Da bi resnice kat. vere spoznali mnogi blodeči.

18.) **Sv. Odon, opat.** Prospah katoliške družbe po vsem svetu. Sv. katoliška cerkev naj se razširja po svetu. Prehudo siromaštvo pri mnogih. Umrlí.

19.) **Sv. Elizabeta.** Pokojna avstrijska cesarica Elizabeta. Tretji red sv. Frančiška. Zatirane udove in sirote. Uboge redovnice po svetu; sedaj posebno na Laškem.

20.) **Sv. Feliks** Francosko. Krščansko oskrbovanje bolnikov in siromakov. Oslobojenje iz pregnanstva in ječe.

21.) **Marijino darovanje.** Krščanska požrtvovalnost. Več misijonov v stiski. Krščanske matere. Marijanske kongregacije.

22.) **Sv. Ceoilija.** Pospeševanje cerkvenega petja. Usmiljene sestre po učilnicah.

23.) **Sv. Klement, papež.** Apostolska stolica in bramba pravic. Cerkev v Ameriki. Ustanovitev neke višje dekliške šole.

N.

Raznoterosti.

Cesar v samostanu. Nova samostanska cerkev šolskih sester v Amstetenu na Nižjeavstrijskem je bila dne 14. t. m. po šenthipolitskem škofu dr. R. Ivanu Rösler posvečena. Še tisti dan pa je naš presvitli cesar Fran Josip obiskal cerkev in zavod šolskih sester. To je bilo veselje za redovnice, učenke in vse mestjane. Presvitli škof je pozdravil cesarja ter izrazil svojo radost, radi tega, da je došla tako velika sreča temu zavodu. Velika prednica je potem predstavila prisotne duhovnike in svetne odličnjake. V ime zavoda je učenka Hilda Knauer cesarja lepo nagovorila. Cesar si je vse prostore ogledal ter se zelo čudil, da je cerkev tako lepa. Po obhodu je bil cesarju predstavljen mož Janez Datzberger, starica, ki ga zovejo „samostanskega očeta“, priprost kmet, ki je pa veliko daroval za ta zavod. Mož je bil zelo ginjen, ko mu je cesar roko podal ter v priznanje njegove darežljivosti za samostan rekel: „Prav ste storili.“ Po cesarjevem izreku naj bodo stanovniki mesta Amstetten šolskim sestram kar je le mogoče hvaležni.

K. Kr.

Podpolkovniku g. Josipu Gresel pl. Baragu ni bil škof Baraga „prav pravi stric“, ampak stari stric Škofova sestra, gospica Amalija, je vzela podpolkovnikovega starega očeta, rodom Gresel-a. Priženil se je Baragom na dom. Dotična napaka v zadnji številki „Danice“, str. 359, naj se torej tem načinom blagovoljno popravi.